

SAĞ KALAN EŞ AÇISINDAN MİRASTA DENKLEŞTİRME*

*Prof. Dr. Cem BAYGIN***

*Arş. Gör. Aytuğ Ceyhun ÇAKIR****

I. GİRİŞ

Mirasbırakan, henüz hayattayken yasal mirasçılarında birine veya birkaçına karşılıksız kazandırmalarda bulunmuş olabilir. Bu şekilde mirasbırakanın sağlığında malvarlığından çıkmış olan bazı sağlararası karşılıksız kazandırmalar, mirasın paylaşılmasında hesaba katılmadığı takdirde, yasal mirasçılar arasında denkliğin ve eşitliğin korunması esasına aykırı sonuçlarla karşılaşılır. Zira böyle bir durumda, mirasbırakandan bir sağlararası karşılıksız kazandırma edinmiş olan yasal mirasçı, bu kazandırmayı muhafaza etmekle birlikte, mirasbırakanın terekesinden kendi miras payına düşen miktarı da diğer yasal mirasçılarla arasında bir fark bulunmaksızın elde edebilir. Şüphesiz ki bu sonuç, mirasbırakandan bir sağlararası karşılıksız kazandırma edinen mirasçıya, diğer yasal mirasçılara nazaran avantaj sağlar¹. Hakkaniyete aykırı böyle bir sonucu önleme amacı taşıyan mirasta denkleştirme (iade²), mirasbırakanın hayattayken yasal mirasçılarında birine ya da bazılarında miras paylarına mahsuben malvarlığından yapmış

* Bu makale, 25.7.2017 tarih ve 30134 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Erzincan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin 51. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, yukarıda belirtilen yazarlar (danışman öğretim üyesi ve doktora öğrencisi) tarafından, “sağ kalan eşin mirasçılığı” başlığını taşıyan doktora tezi çalışmaları kapsamında hazırlanmıştır.

** Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

*** Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı.

1 **Gamze Turan Başara**, *Miras Hukukunda Denkleştirme*, 1. bs., Ankara 2013, s. 1.

2 743 sayılı eski Medeni Kanun’un ilgili hükümlerinde (eMK. m. 603-610) mirasta “denkleştirme” yerine, mirasta “iade” kavramı kullanılmıştır.

olduğu sağlararası karşılıksız kazandırmalarının, mirasın paylaşılması aşamasında dikkate alınmasına imkân tanır³. Denkleştirmeye tâbi sağlararası karşılıksız kazandırmalar olarak ifade edilen bu kazandırmaların, terekeye geri dönmesi ve mirasın paylaşılmasında hesaba katılması (TMK. m. 669) böylelikle mümkün olmuş ve yasal mirasçılar⁴ arasında hakkaniyete uygun bir eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır⁵. Bir tür hesaplaşma ve miras paylarının denkleştirilmesi

-
- 3 **Necip Kocayusufpaşaoğlu**, *Mirasta İade Meşhumu ve Mirasin İadeye Tabi Kazandırmaları*, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1960, s. 125; **O. Gökhan Antalya**, *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2015, s. 451.
- 4 Türk-İsviçre hukukunda denkleştirme yükümlülüğü, yasal mirasçılar için öngörölmüşken (TMK. m. 669/f.1 – ZGB. Art. 626/Abs. 1); Alman hukukunda yalnızca mirasbırakanın altsoyu için denkleştirme yükümlülüğünden söz edilmektedir (BGB § 2050 vd.). Bu yönde, bkz. **Dietmar Weidlich**, *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch Beck'sche Kurz-Kommentare Band 7*, 74. Auflage, München 2015, s. 2332-2333; **Hans Brox/Wolf-Dietrich Walker**, *Erbrecht*, 26. Auflage, München 2014, s. 310-311; **Reinhard Zimmermann**, *Intestate Succession in Germany*, Kenneth G C Reid/Marius J De Waal/Reinhard Zimmermann (eds.), *Comparative Succession Law Intestate Succession (181-223)*, 1. ed., New York 2015, s. 206; **Zahit İmre/Hasan Erman**, *Miras Hukuku*, 11. bs., İstanbul 2015, s. 517. BGB § 2050/Abs. 1 hükmüne göre, yalnızca altsoy için söz konusu olabilen mirasta denkleştirmenin konusu, tesis masrafı (*Ausstattung*) olarak ifade edilen çeyiz ya da altsoyun ekonomik bağımsızlığını kazanmasına veya genişletmesine yönelik olan (kuruluş sermayesi) karşılıksız kazandırmalardır (BGB § 1624/Abs. 1). BGB § 2050/Abs. 2 hükmünde ise, olağan düzeyin aşılması kaydıyla; altsoya gelir olması için yapılan yardımlar ve meslek kazanması için yapılan zorunlu öğrenim masraflarının denkleştirmeye tâbi olacağı ifade edilmiştir. BGB § 2050/Abs. 3 hükmünde, yukarıdaki iki fıkrada sayılanlar dışında altsoya yapılan karşılıksız kazandırmaların, ancak mirasbırakanın iradesiyle (iradi) denkleştirmeye tâbi olabileceği düzenlenmiştir. Aynı yönde, bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, *İade*, s. 28.
- 5 **Fikret Eren**, “Mirasta İade”, *AD*, Y. 54, S. 3-4, Mart-Nisan 1963, s. 340; **Necip Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 1987, s. 438; **Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş**, *Miras Hukuku*, 9. bs., Ankara 2015, s. 563-564; **Rona Serozan/Baki İlkey Engin**, *Miras Hukuku*, 4. bs., Ankara 2014, s. 641-642; **Bilge Öztan**, *Miras Hukuku*, 6. bs., Ankara 2014, s. 506; **K. Nuri Turanboy**, *Miras Bırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Hukuki İşlemleri*, Ankara 2010, s. 29; **Mehmet Ayan**, *Miras Hukuku*, 8. bs., Konya 2015, s. 316; **Ali İhsan Özüğür**, *Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları*, 5. bs., Ankara 2015, s. 397; **Tülay Aydın Ünver**, “Miras Bırakanın Yasa Gereği Denkleştirmeye Tabi Olan Kazandırmaları”, *Prof. Dr. Şener Akyol'a Armağan*, İstanbul 2011, s. 112; **Necati Şükrü Bayramoğlu**, *Türk Miras Hukukunda Denkleştirme*, (Danışman: Prof. Dr. Hasan Ayrancı), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s. 9; **Erhan Günay**, *Mirasta Denkleştirme (İade) Davası ile Miras Sebebiyle İstihkak Davası*, 1. bs., Ankara

niteliği taşıyan bu imkânın, yasal mirasçılığın bir yardımcısı ve tamamlayıcısı⁶ olduğu söylenebilir⁷.

Türk Medeni Kanunu'nun m. 669 hükmüne göre; “*yasal mirasçılar, mirasbırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlararası karşılıksız kazandırmaları, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlüdürler (f.1). Mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir*”⁸ (f.2).” Mirasbırakanın yasal mirasçısı olan sağ kalan eşin denkleştirme yükümlüsü ve alacaklısı olması konusunda, eşin hangi zümreye dâhil kan hısımlarıyla⁹ birlikte mirasçı olduğu, kritik bir önem taşır. Şöyle ki, sağ kalan eşin, mirasbırakanın ikinci veya üçüncü zümre mirasçıları ile birlikte mirasçılığı halinde, onun denkleştirme yükümlüsü ve alacaklısı olması bakımından kayda değer bir nokta yoktur. Hâlbuki birinci zümreyle yani mirasbırakanın altsoyu ile birlikte mirasçı olan sağ kalan eşin denkleştirmedeki durumu öğretide tartışmalıdır. Zira Türk-İsviçre kanun koyucusu, altsoy için kanuni bir denkleştirme yükümlülüğü öngörmüşken (TMK. m. 669/f.2 - ZGB. Art. 626/Abs. 2), sağ kalan eş bu kapsamda zikretmemiştir. Dolayısıyla altsoyun kanuni denkleştirme

2015, s. 64; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 125; **İmre/Erman**, s. 512; **Antalya**, s. 451; **Turan Başara**, s. 5. “*Mirasta denkleştirme mirasçılarının mirasın sağlığında muristen karşılıksız olarak aldığı mal ve kıymetlerin geri alınarak miras taksiminde tereke içerisinde yer almasıdır.*” Bkz. Yarg. 14. HD. 9.3.2016 T., E. 2015/10596, K. 2016/3015, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

6 Denkleştirmeye ilişkin TMK. hükümleri, emredici hukuk kuralı niteliğinde değil, tamamlayıcı (yedek) hukuk kuralı niteliğindedir. Zira mirasbırakanın iradesiyle sağlararası karşılıksız bir kazandırma (iradi) denkleştirmeye tâbi olabileceği gibi (TMK. m. 669/f.1), denkleştirmeye tâbi olması gereken bir kazandırma da mirasbırakanın aksi yöndeki irade beyanıyla (kanuni) denkleştirmeden muaf tutulabilir (TMK. m. 669/f.2). Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 4.

7 **İmre/Erman**, s. 516.

8 Bkz. Yarg. 14. HD. 20.3.2017 T., E. 2015/17895, K. 2017/2125, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 10.10.2017).

9 Sağ kalan eş, kan hısımları dışında, mirasbırakanın evlâtlığı veya onun altsoyu ile birlikte de (TMK. m. 500) mirasçı olabilir. Dolayısıyla, evlâtlık veya altsoyu da mirasbırakanın yasal mirasçısı olarak mirasta denkleştirmenin tarafı olabilir. Bkz. **Mustafa Dural/Turgut Öz**, *Miras Hukuku*, 8. bs., İstanbul 2015, s. 325.

yükümlülüğünün sadece birbirine karşı mı yoksa altoyla birlikte mirasçı olan sağ kalan eşe karşı da mı geçerli olacağı duraksama yaratmaktadır. Bu sebeple, konunun özellikle sağ kalan eşin altoya karşı denkleştirme alacaklısı olması yönünden ele alınıp değerlendirilmesi gerekir.

II. MİRASTA DENKLEŞTİRMENİN KONUSU

A. Denkleştirmeye Tâbi Sağlararası Karşılıksız Kazandırmalar

Türk Medeni Kanunu'nun m. 669/f.1 hükmü uyarınca; “*yasal mirasçılar, mirasbırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlararası karşılıksız kazandırmaları, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlüdürler.*” Dolayısıyla, denkleştirmeye tâbi bir kazandırmadan söz edebilmek için; (1) yasal mirasçı, mirasbırakandan bir kazandırma elde etmiş olmalı, (2) söz konusu kazandırma karşılıksız olmalı, (3) bu karşılıksız kazandırma mirasbırakanın sağlığında¹⁰ yapılmış olmalı, (4) karşılıksız kazandırma mirasbırakanın malvarlığından çıkmalı ve (5) bu kazandırma, yasal mirasçının miras payına mahsuben yapılmalıdır¹¹. TMK. m. 669/f.1 hükmü bağlamında yapılan sağlararası karşılıksız kazandırmaların denkleştirmeye tâbi olabilmesi için, kazandırmanın yasal miras payına mahsuben yapıldığı mirasbırakan tarafından beyan edilmiş olmalıdır. Mirasbırakanın irade beyanına ihtiyaç duyulan türde (iradi) denkleştirme (TMK. m. 669/f.1), yukarıda sıralanan koşulların bir arada bulunması, özellikle kazandırmanın yasal mirasçının miras payına mahsuben gerçekleşmesi kaydıyla, TMK. m. 669/f.2 hükmünden farklı olarak¹²,

10 “*Bir mirasçıya yapılan kazandırmanın iadeye (denkleştirmeye) tâbi olabilmesi için, sağlar arasında temlik niteliğini taşıması zorunludur.*” Bkz. Yarg. 2. HD. 27.9.1979 T., E. 1979/4593, K. 1979/6666, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

11 Bu yönde, bkz. **Cem Baygın**, “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, *EÜHFD*, C. XII, S. 3-4, Y. 2008, s. 151; **Ömer Uğur Gençcan**, *Miras Hukuku*, 3. bs., Ankara 2016, s. 1389; **Eren**, s. 353 vd.; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 139 vd.; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 464 vd.; **Aydın Ünver**, s. 132 vd.; **İmre/Erman**, s. 524 vd.; **Turanboy**, s. 34-36; **Turan Başara**, s. 45-46; **Özğür**, s. 402-403; **Günay**, s. 72 vd.; **Bayramoğlu**, s. 32 vd.

12 Türk Medeni Kanunu'nun m. 669/f.2 hükmüne göre; sağlığında mirasbırakan tarafından altoya yapılan kazandırmanın (kanuni) denkleştirmeye tâbi olması, bu kazandırmanın çeyiz, kuruluş sermayesi, bir malvarlığı devri, borçtan kurtarma ya da benzerleri niteliğinde olmasına bağlıdır. Anılan niteliklerde (TMK. m. 669/f.2) olmayan bir sağlararası karşılıksız kazandırma, mirasbırakanın, kazandırmanın

her türlü sağlararası karşılıksız kazandırma için söz konusu olabilir¹³.

Türk Medeni Kanunu'nun m. 669/f.2 hükmüne göre ise, “*mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir.*” Anılan hükümde; mirasbırakanın herhangi bir karşılık almaksızın “*altsoyu*” lehine yapmış olduğu çeyiz¹⁴, kuruluş sermayesi¹⁵, malvarlığı devri¹⁶, borçtan kurtarma¹⁷ ve diğer benzeri kazandırmalarının, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş

denkleştirilmesi yönündeki irade beyanına ihtiyaç duyulan TMK. m. 669/f.1 hükmüne (iradi denkleştirmeye) tâbidir. “*Fürua (altsoya) yapılan tarla bağışı eMK. m. 603/f.2 (TMK. m. 669/f.2) kapsamında değildir. Davacı ispat yükü altında olup eMK. m. 603/f.1 (TMK. m. 669/f.1) kapsamında iade (denkleştirme) istenebilir.*” Bkz. Yarg. HGK. 21.10.1992 T., E. 1992/2-536, K. 1992/620, **Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017). Aynı yönde, bkz. Yarg. HGK. 21.9.2005 T., E. 2005/2-457, K. 2005/512, **Özğür**, s. 444; Bkz. Yarg. 2. HD. 14.4.2004 T., E. 3759, K. 4725, **Gençcan**, s. 1396.

¹³ **İnan/Ertas/Albaş**, s. 571.

¹⁴ Çeyiz, mirasbırakanın evlenmekte olan veya evlenmiş bulunan altsoyuna bir ev kurmasına yardım etmek üzere (evliliğin ortak konutunu edinmesi ve döşemesi için) yaptığı kazandırmaları ifade eder. Bkz. **M. Kemal Oğuzman**, *Miras Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1995, s. 329; **Dural/Öz**, s. 334-335; **Turan Başara**, s. 97; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras*, s. 470; **Aydın Ünver**, s. 116. TMK. m. 675/f.2 hükmü uyarınca; “*altsoy hisuslarının evlenmelerinde, alışılmış ölçüler içinde yapılan çeyiz giderleri hakkında denkleştirmeye tâbi tutmama arzusunun bulunduğu asıldır.*” Bu itibarla, TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında kanuni denkleştirmeye tâbi olan altsoy lehine yapılan çeyizden kasıt, alışılmış ölçüleri aşan çeyiz giderleridir. Bkz. **Dural/Öz**, s. 336.

¹⁵ Kuruluş sermayesi, ekonomik bağımsızlığın kazanılmasını veya devam ettirilmesini sağlamak amacıyla altsoya yapılan karşılıksız kazandırmalar olarak nitelendirilebilir. Bkz. **Turan Başara**, s. 100; **Dural/Öz**, s. 333; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras*, s. 469; **Oğuzman**, s. 329; **Aydın Ünver**, s. 118-119.

¹⁶ Malvarlığı devri, mirasbırakanın malvarlığının tamamını ya da bir bölümünü veya önemli münferit malvarlığı unsurlarını altsoyuna karşılıksız olarak devretmesini ifade eder. Bkz. **Aydın Ünver**, s. 121.

¹⁷ Altsoyun borçtan kurtarılması; mirasbırakanın, altsoyun kendisine olan borcunu ibra etmesi şeklinde gerçekleşebileceği gibi, altsoyun bir üçüncü kişiye olan borcunun ödenmesi biçiminde de söz konusu olabilir. Bkz. **Turan Başara**, s. 105; **Dural/Öz**, s. 337. 743 sayılı eMK. m. 603/f.2 hükmünde “*borçtan ibra*”nın kanuni denkleştirmeye tâbi olduğu madde metninde ifade edilmişti.

olmadıkça, (kanuni) denkleştirmeye tâbi olacağı kabul edilmiştir¹⁸. Öğretideki bir görüşe göre; olağan hediye dışındaki altsoya yapılan tüm karşılıksız kazandırmalar, TMK. m. 669/f.2 hükmünde yer alan “*diğer benzeri kazandırmalar*” ifadesi kapsamında (kanuni) denkleştirmeye tâbi olur¹⁹. Bizim de katıldığımız ikinci görüş uyarınca ise; diğer benzeri kazandırmalar ifadesinin kapsamında, sadece altsoyun ekonomik bağımsızlığını kazanmasını, devam ettirmesini veya genişletmesini, onun hayatta yerleşmesini sağlayan karşılıksız kazandırmalar girer²⁰. Dolayısıyla, katıldığımız görüşte belirtilen amacın dışında kalan kazandırmalar, altsoya yapılmış bile olsalar, TMK. m. 669/f.2 hükmünde düzenlenen (kanuni) denkleştirme kapsamına girmezler. Bunlar hakkında, TMK. m. 669/f.1 hükmünde öngörülen genel kural uygulanır ve denkleştirmeye tâbi olmaları için, mirasbırakanın denkleştirmeyi emretmiş, yani kazandırmanın yasal miras payına mahsuben yapıldığını beyan etmiş olması aranır. Örneğin, mirasbırakanın gezip eğlenmesi için oğluna bağışladığı otomobil ya da kotra, onun ekonomik bağımsızlığını kazanmasını, devam ettirmesini veya genişletmesini, onun hayatta yerleşmesini sağlayan bir karşılıksız kazandırma niteliğinde

18 **Necip Kocayusufpaşaoğlu**, “Mirasta İade (=Denkleştirme) İle İlgili Meseleler”, *Medeni Kanun’un 50. Yılı*, Ankara 1977, s. 121-122; **Ahmet M. Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, 5. bs., Ankara 2013, s. 455; **Aydın Ünver**, s. 113 vd.; **Dural/Öz**, s. 333 vd.; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 569-570; **Öztan**, s. 511; **Antalya**, s. 456-457; **Baygın**, s. 152; **Turanboy**, s. 39; **Özüğür**, s. 400; **Günay**, s. 82; **Bayramoğlu**, s. 71 vd. Bkz. Yarg. 14. HD. 9.3.2016 T., E. 2015/10596, K. 2016/3015, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017). Karşılıksız kazandırmanın denkleştirmeye tâbi olmaksızın yapıldığını ispat yükü, davalı altsoya aittir. Bkz. Yarg. 2. HD. 17.4.2012 T., E. 2011/2492, K. 2012/9889, **Özüğür**, s. 434; Yarg. 2. HD. 6.7.2010 T., E. 2009/9435, K. 2010/13492, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; Yarg. 2. HD. 8.6.2010 T., E. 2010/3084, K. 2010/11268, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; Yarg. 2. HD. 22.12.2009 T., E. 2008/16921, K. 2009/22192, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; Yarg. 2. HD. 13.7.2009 T., E. 2008/8122, K. 2009/13858, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; Yarg. HGK. 21.10.1992 T., E. 1992/2-536, K. 1992/620, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

19 **Jean Nicolas Druet**, *Grundriss des Erbrechts*, 5. Auflage, Bern 2002, s. 89; **Paul Eitel**, *Berner Kommentar Band/Nr. III/2/3*, Die Ausgleichung, Art. 626-632 ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Der Erbgang, I. Einführung, (Hrsg. Heinz Hausheer), Bern 2004, Art. 626 Nr. 82 vd.; **Hüseyin Hatemi**, *Miras Hukuku*, 5. bs., İstanbul 2014, s. 51-52; **Turanboy**, s. 74-75; **Aydın Ünver**, s. 131.

20 **Kocayusufpaşaoğlu**, Denkleştirme, s. 122-123; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 175; **Oğuzman**, s. 329-330; **Dural/Öz**, s. 338-339; **Baygın**, s. 154-155; **Turan Başara**, s. 96.

olmadığından, TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında (kanuni) denkleştirmeye tâbi bir kazandırma olarak değerlendirilmez. Bununla birlikte, söz konusu otomobil ya da kotranın, altsoyun yasal miras payına mahsuben bağışlanması durumunda, TMK. m. 669/f.1 hükmü çerçevesinde (iradi) denkleştirmeden pekâlâ bahsedilebilir²¹.

Mirasta denkleştirmeye ilişkin TMK. m. 669 hükmünün açık lafzına ve öğretide yapılan ayırma göre, anılan maddenin birinci fıkrası kapsamında denkleştirmenin mevcut olması durumunda “*iradi denkleştirme*” yükümlülüğü, hükmün ikinci fıkrası çerçevesinde denkleştirme halinde ise “*kanuni denkleştirme*” yükümlülüğü söz konusu olmaktadır²².

B. Kanunen Denkleştirmeden Muaf Tutulan Sağlararası Karşılıksız Kazandırmalar

Kanunen denkleştirmeye tâbi tutulan sağlararası karşılıksız kazandırmalar olduğu gibi (TMK. m. 669/f.2), kanunen denkleştirmeden muaf tutulan sağlararası karşılıksız kazandırmalar da mevcuttur. (1) Mirasbırakanın çocukları için yaptığı ve alışılmış ölçüler içinde kalan eğitim ve öğrenim giderleri (TMK. m. 674/f.1); (2) olağan hediyeler ile evlenme sırasında yapılan geleneğe uygun giderler (TMK. m. 675/f.1); (3) altsoy lehine alışılmış ölçüler içinde yapılan çeyiz giderleri (TMK. m. 675/f.2); (4) mirasçının, mirasbırakanın bu yöndeki iradesini ispatlaması koşuluyla²³, lehine yapılan bir sağlararası karşılıksız kazandırmanın

²¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 472. Bu yönde, bkz. **Oğuzman**, s. 330; **Baygın**, s. 155; **Turan Başara**, s. 176. Aynı yönde, bkz. Yarg. HGK. 21.10.1992 T., E. 1992/2-536, K. 1992/620, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017); Yarg. HGK. 21.9.2005 T., E. 2005/2-457, K. 2005/512, **Özüğür**, s. 444; Yarg. 2. HD. 14.4.2004 T., E. 3759, K. 4725, **Gençcan**, s. 1396.

²² **Roland Fankhauser**, *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht*, Erbrecht Art. 457-640 ZGB (Hrsg. Peter Breitschmid/Alexandra Rumo-Jungo), 2. Auflage, 2012, Art. 626 Nr. 2; **Peter Breitschmid/Paul Eitel/Roland Fankhauser/Thomas Geiser/Alexandra Rumo-Jungo**, *Erbrecht*, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf 2012, s. 161; **Manuel Liatowitsch/Louise Lutz Sciamanna**, *Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch)*, ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, (Hrsg. Jolanta Kren Kostkiewicz/ Peter Nobel/Ivo Schwander/Stephan Wolf), 2. Auflage, 2011, Art. 626 Nr. 7-8; **Eitel**, Art. 626 Nr. 5; **Antalya**, s. 453; **Aydın Ünver**, s. 114, 114 dn. 6; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 567-568; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 444.

²³ Aksi halde, mirasçının yasal miras payının belirlenmesi; yasal miras payını aşan kazandırma yapılmış ise aşan kısmın denkleştirmeye tabi tutulması gerekir. Bkz.

yasal miras payını aşan kısmı (TMK. m. 672), kanunen denkleştirmeden muaf sayılmıştır²⁴.

III. SAĞ KALAN EŞİN MİRASTA DENKLEŞTİRMENİN TARAFI OLMASI

A. Sağ Kalan Eşin Denkleştirme Yükümlüsü Olması

Mirasbırakandan bir sağlararası karşılıksız kazandırma edinmiş olan sağ kalan eş, bu kazandırmanın denkleştirmeye tâbi olacağıının mirasbırakan tarafından öngörülmesi, yani kazandırmanın, onun yasal miras payına mahsuben yapılması durumunda diğer yasal mirasçılara karşı iradi denkleştirme yükümlülüğü altında bulunur²⁵ (TMK. m. 669/f.1). Denkleştirme yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için sağ kalan eş, yasal miras payına mahsuben mirasbırakandan herhangi bir sağlararası karşılıksız kazandırma edinmiş olmanın yanı sıra, tereke üzerinde yasal mirasçı sıfatına da sahip olmalıdır²⁶. O halde mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, mirastan feragat ya da mirasın reddi sebebiyle yasal mirasçılık sıfatı bulunmayan eş, denkleştirme yükümlüsü olamaz²⁷.

Yarg. 2. HD. 25.4.2011 T., E. 2010/4629, K. 2011/6951, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 10.10.2017).

- 24 **Turan Başara**, s. 128 vd.; **Dural/Öz**, s. 339 vd.; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 570-571; **Antalya**, s. 457-458; **Özğür**, s. 405-407.
- 25 **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras*, s. 446-447; **Antalya**, s. 453. Bu yönde, ayrıca bkz. Yarg. 2. HD. 14.4.2004 T., E. 3759, K. 4725, **Gençcan**, s. 1400.
- 26 **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras*, s. 443-444; **Turanboy**, s. 36; **Gençcan**, s. 1392; **Turan Başara**, s. 170 vd; Yarg. 2. HD. 17.12.2009 T., E. 14753, K. 21912, **Günay**, s. 72; Yarg. 1. HD. 8.7.2011 T., E. 2011/3353, K. 2011/8055, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017). Bilindiği üzere 3678 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 23.11.1990 tarihinden önce gerçekleşen miras intikallerinde, eMK. m. 444/f.1 hükmü uyarınca, birinci zümre (altsoy) ile birlikte mirasçı olması durumunda sağ kalan eşe mülkiyet yerine kanuni intifa hakkını tercih etme olanağı tanınmıştı. Sağ kalan eşin seçim hakkını kanuni intifa hakkından yana kullanması durumunda, teknik anlamda yasal mirasçı sıfatını haiz olmayacağı kabul edildiğinden, sağ kalan eşin denkleştirme kapsamına girmeyeceği, diğer ifadeyle denkleştirmenin tarafı olamayacağı ifade edilmekteydi. Bkz. **Hasan Erman**, *Sağ Kalan Eşin Miras Hakkı*, 1. bs., İstanbul 1986, s. 125-126; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras*, s. 442; **Eren**, s. 350.
- 27 **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras*, s. 441; **Dural/Öz**, s. 322; **Antalya**, s. 452; **Özcan**, s. 509; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 565.

Yasal mirasçılık sıfatını kaybeden eşin, mirasbırakandan denkleştirmeye tâbi bir sağlararası karşılıksız kazandırma edinmiş olması durumunda, TMK. m. 670 hükmünün uygulanması gündeme gelebilir. Anılan hükme göre; “*mirasın açılmasından önce veya sonra mirasçılık sıfatını kaybeden mirasçıya ait geri verme yükümlülüğü, onun yerini alan mirasçılara, miras paylarında meydana gelen artış oranında geçer.*” Ne var ki, eşin yasal mirasçılık sıfatını kaybetmesinden yararlanan ve denkleştirme yükümlüsü haline gelen mirasçılar, aynı zamanda denkleştirme alacaklısı konumunda bulunuyorlarsa, bu halde artık TMK. m. 670 hükmü uygulama alanı bulmaz²⁸. Söz gelimi, mirasbırakanın altsoyu ile birlikte mirasçı olan eşin mirasçılık sıfatını yitirmesi ve onun denkleştirme yükümlülüğünün bu durumdan yararlanan mirasbırakanın altsoyuna geçmesi ihtimalinde, denkleştirme yükümlüsü ile denkleştirme alacaklısı sıfatı altsoyda birleşeceğinden, TMK. m. 670 hükmünün uygulanmasına imkân kalmaz.

Türk Medeni Kanunu'nun m. 669/f.2 hükmü uyarınca, “*mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir.*” Buna göre, anılan türdeki karşılıksız bir kazandırmanın denkleştirmeye tâbi olmayacağını, mirasbırakan tarafından belirtilmemiş olması durumunda, “*altsoya*” yapılan bu kazandırmanın kanuni denkleştirmeye tâbi olacağı düzenlenmiştir. Buradan hareketle, “*altsoy*” lehine olan söz konusu karşılıksız kazandırmaların; yasal miras payına mahsuben yapıldığının ve dolayısıyla denkleştirmeye tâbi olacağını mirasbırakan tarafından belirtilmesi aranmaksızın, kanuni denkleştirmeye tâbi karşılıksız kazandırmalar olarak kabul edilecekleri sonucuna ulaşmak mümkündür²⁹.

Mirasbırakanın altsoy mirasçıları dışındaki yasal mirasçıları bakımından, altsoy için öngörüldüğü gibi bir kanuni denkleştirme yükümlülüğü (TMK. m. 669/f.2) söz konusu değildir. Sağ kalan eşin, altsoy dışındaki yasal mirasçılardan olduğu düşünüldüğünde, onun bakımından da TMK. m. 669/f.2 hükmünde düzenlendiği gibi bir kanuni

²⁸ Turan Başara, s. 189; Dural/Öz, s. 327.

²⁹ Dural/Öz, s. 323-324; Erman, s. 125.

denkleştirme yükümlülüğü mevcut olmayıp³⁰; sağ kalan eşin denkleştirme yükümlüsü olması, ancak yapılan karşılıksız kazandırmanın denkleştirmeye tâbi olacağına mirasbırakan tarafından beyan edilmiş³¹ olmasına³², TMK. m. 669/f.1 hükmündeki ifadesiyle, karşılıksız kazandırmanın miras payına mahsuben edinilmesine bağlıdır³³. Bu noktada, mirasbırakanın denkleştirmeye yönelik irade beyanı herhangi bir şekil şartına da tâbi tutulmamıştır³⁴.

30 Aksi yöndeki görüş için, bkz. III, B, 3, a.

31 Öğretide bir görüş, denkleştirme yükümlülüğünün doğması için, yalnızca mirasbırakanın irade beyanında bulunmasını yeterli görmeyip, karşılıksız kazandırmada bulunulan tarafın da (örneğin sağ kalan eşin) mirasbırakanın denkleştirme iradesini kabul etmiş olmasını, diğer ifadeyle yapılan karşılıksız kazandırmanın onun yasal miras payına mahsuben gerçekleşeceğini bilmesini aramaktadır. Bkz. **Peter Weimar**, “Zehn Thesen zur erbrechtlichen Ausgleichung”, *Festgabe der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität Freiburg für Bernhard Schnyder zum 65. Geburtstag*, Freiburg 1995, s. 837, 849. Gerçekten de, alelade bir bağışlama olduğu düşünülerek mirasbırakandan edinilen sağlararası karşılıksız kazandırmanın, yasal miras payına mahsuben verildiğinin bilinmesi halinde, bu karşılıksız kazandırmanın reddedilmesi ihtimal dâhilindedir.

32 Bu durumda “iradi denkleştirmeden” söz edilir. “Mirasbırakan tarafından sağlığında eşine yaptığı kazandırma, açıkça iadeye tâbi olduğu belirtilmedikçe kural olarak iadeye tâbi tutulamaz.” Bkz. Yarg. 2. HD. 18.7.2011 T., E. 2011/9794, K. 2011/12587, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; Aynı yönde, bkz. Yarg. 2. HD. 9.4.2009 T., E. 2009/625, K. 2009/6776, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

33 **Fankhauser**, Art. 626 Nr. 5; **Dural/Öz**, s. 323; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 446; **Baygın**, s. 152; **Turan Başara**, s. 180; **Erman**, s. 125; **Turanboy**, s. 41; **Özğür**, s. 401, 403; **Günay**, s. 82-83, 86; **Bayramoğlu**, s. 61. “*Altsoy dışındaki yasal mirasçılara yapılan kazandırmalarda, miras payına mahsup edilmek üzere hareket edilmediği yönünde bir karine vardır. Bu karinenin aksinin davacı tarafından kanıtlanması gerekmektedir.*” Bkz. Yarg. 14. HD. 9.3.2016 T., E. 2015/10596, K. 2016/3015, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017). Aynı yönde, bkz. Yarg. HGK. 8.10.2003 T., E. 2003/2-583, K. 2003/565, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; Yarg. HGK. 21.10.1992 T., E. 1992/2-536, K. 1992/620, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

34 **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 455; **Dural/Öz**, s. 329; **Antalya**, s. 459. Bkz. Yarg. 2. HD. 21.2.2013 T., E. 2013/2285, K. 2013/4457, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 10.10.2017). Şu kadar ki, mirasbırakanın altsoyuna yapmış olduğu TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamındaki sağlararası karşılıksız kazandırmalarının denkleştirme dışı kalması için, mirasbırakanın bu yöndeki iradesini açıkça belirtmiş olması gerekir. Bkz. **Antalya**, s. 459.

B. Sağ Kalan Eşin Denkleştirme Alacaklısı Olması

1. Genel Olarak

Denkleştirme yükümlüsü olabilmek için yasal mirasçı³⁵ sıfatına sahip bulunmak gerektiği gibi, denkleştirme alacaklısı da kural olarak³⁶ ancak bir yasal mirasçı olabilir³⁷. Bu sonucu, “*yasal mirasçıların birbirlerine karşı*” denkleştirmeyeyle yükümlü olacaklarını ifade eden TMK. m. 669/f.1 hükmünden çıkarmak mümkündür. O halde, mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, ya da mirastan feragat nedeniyle yasal mirasçılık sıfatını kazanamamış olan veya mirasın reddi sebebiyle mirasbırakanın ölümü anında kazanmış olduğu yasal mirasçılık sıfatını geçmişe etkili olarak kaybeden sağ kalan eş, denkleştirme talebinde bulunamayacaktır³⁸.

Denkleştirme, mirasın paylaşılmasına ilişkin bir kurum olduğundan, denkleştirme talebinde bulunmak isteyen eşin, mirasbırakanın ölümü anında yasal mirasçı sıfatını haiz bulunması gerekir³⁹. Bu bakımdan, mirasbırakanın ölümünden önce evlilik birliği sona ermiş bulunuyorsa eşin yasal mirasçılığı söz konusu olmayacağı gibi, denkleştirme istemi de gündeme gelmez.

35 TMK. m. 670 hükmüne göre; mirasın açılmasından önce veya sonra mirasçılık sıfatını kaybeden mirasçıya ait geri verme yükümlülüğünün, onun yerini alan mirasçılara, miras paylarında meydana gelen artış oranında geçeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

36 Öğretide azınlıkta kalan bir görüş, yasal mirasçılardan başka atanmış mirasçıların da denkleştirme alacaklısı olabileceklerini savunmaktadır. Bkz. **Druey**, s. 86.

37 **Breitschmid/Eitel/Fankhauser/Geiser/Rumo-Jungo**, s. 162; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 81-82; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 450; **İmre/Erman**, s. 516; **Oğuzman**, s. 327; **Dural/Öz**, s. 327; **Ayan**, s. 318; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 565; **Antalya**, s. 454; **Öztan**, s. 508; **Kılıçoğlu**, s. 455; **Turan Başara**, s. 194; **Bayramoğlu**, s. 51-52, 69; **Günay**, s. 65. Karşılıksız kazandırma, mirasçı olmayan bir kişiye yapılmışsa, denkleştirme söz konusu olmaz. Ancak mirasbırakanın tasarruf özgürlüğü miktarını aşması ve saklı payların ihlâl edilmesi kaydıyla bu kazandırma tenkise konu edilebilir. Bkz. **Özüğür**, s. 404; **Günay**, s. 66.

38 **Oğuzman**, s. 328; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 80; **Dural/Öz**, s. 327; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 565; **Ayan**, s. 318; **İmre/Erman**, s. 523; **Antalya**, s. 454-455; **Özüğür**, s. 402; **Günay**, s. 73; **Bayramoğlu**, s. 69-70.

39 **Fankhauser**, Art. 626 Nr. 3; **Dural/Öz**, s. 327; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 80; **Turan Başara**, s. 194-195; **Bayramoğlu**, s. 51, 69.

2. Sağ Kalan Eşin İkinci ve Üçüncü Zümre Mirasçılarına Karşı Denkleştirme Alacaklısı Olması

Sağ kalan eşin, altsoy dışındaki yasal mirasçılarla, diğer ifadeyle mirasbırakanın ikinci ya da üçüncü zümre mirasçıları ile birlikte mirasçı olması durumunda, herhangi bir şüpheye yer olmaksızın (iradi) denkleştirme talebinde bulunabileceği açıktır. Zira gerek sağ kalan eş, gerekse mirasbırakanın ikinci ya da üçüncü zümre mirasçıları, TMK. m. 669/f.1 hükmü kapsamında mirasbırakanın iradesine dayalı olarak, yani sağlararası karşılıksız bir kazandırmanın yasal miras paylarına mahsuben yapıldığının mirasbırakan tarafından beyan edilmesiyle denkleştirme yükümlülüğü altında bulunurlar⁴⁰. Sağ kalan eş için kanuni bir denkleştirme yükümlülüğü (TMK. m. 669/f.2) söz konusu olmadığı gibi, ikinci ve üçüncü zümre mirasçıları için de böyle bir (kanuni) denkleştirme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

3. Sağ Kalan Eşin Birinci Zümre (Altsoy) Mirasçılarına Karşı Denkleştirme Alacaklısı Olması

a) Öğretideki Görüşler

Sağ kalan eşin, birinci zümre (altsoy) mirasçıları ile birlikte mirasçı olması halinde, altsoyun TMK. m. 669/f.2 hükmünde anılan sağlararası karşılıksız kazandırmalar bakımından kanuni denkleştirme yükümlülüğü söz konusu olurken, sağ kalan eş için böyle bir (kanuni) denkleştirme yükümlülüğü öngörülmemiştir. İşte bu durum, altsoyun sağ kalan eşe karşı TMK. m. 669/f.2 hükmü uyarınca kanuni denkleştirme yükümlülüğünün olacağı, buna karşın sağ kalan eşin altsoya karşı kanuni bir denkleştirme yükümlülüğünün bulunmayacağı vargısını beraberinde getirmiştir. Öğretide, bu sonucun yasal mirasçılar arasındaki eşitliğe ve hakkaniyete aykırı olacağını savunan bir görüşe göre⁴¹, denkleştirme

⁴⁰ Turan Başara, s. 195-196; İmre/Erman, s. 521; Erman, s. 126.

⁴¹ Virgile Rossel/Fritz Henri Mentha, *Manuel du droit civil suisse*, Tome II, Lausanne/Geneve 1922, s. 264 (Erman, s. 127'den naklen); Samim Gönensay/Kemaleddin Birsen, *Miras Hukuku*, İstanbul 1956, s. 328 dn. 1. ÖZUĞUR'a göre, sağ kalan eş de kanuni mirasçı olup, mirasbırakandan sağlararası karşılıksız bir kazandırma elde etmişse, mirasbırakan tarafından aksi öngörülmedikçe edindiği karşılıksız kazandırmayı, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle yükümlü olacaktır. Bkz. Özüğür, s. 414. Fikrimizce, sağ kalan eş de kanuni denkleştirme yükümlülüğü kapsamına alan söz konusu görüşlerin kabulü mümkün

kurumunun amacına uygun şekilde yorum yapılmalı ve şayet sağ kalan eş, kanuni denkleştirme yükümlülüğünün ifasını talep edebiliyorsa, kendisi de altsoya karşı kanuni denkleştirme yükümlülüğü (TMK. m. 669/f.2) altında kabul edilmelidir. Ne var ki anılan görüş, sağ kalan eş TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamına almak suretiyle Kanun metnine tamamen aykırı bir sonuca ulaştığından öğretide tatminkâr bir karşılık bulmamıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun m. 669/f.1 hükmünde yer alan “birbirlerine karşı” ifadesinden hareket eden ikinci görüş, denkleştirme yükümlülüğünün yalnızca karşılıklı olarak⁴² söz konusu olabileceğini savunmaktadır. Buna göre sağ kalan eş, mirasbırakandan TMK. m. 669/f.2 hükmünde sayılan türde karşılıksız bir kazandırma edinmiş olsaydı, bu kazandırma için altsoya karşı kanuni denkleştirme yükümlülüğü söz konusu olmayacağından, kendisinin (sağ kalan eşin) de, mirasbırakandan aynı türde bir kazandırma (TMK. m. 669/f.2) edinmiş olan altsoya karşı kanuni denkleştirme alacağı bulunmamalıdır. Dolayısıyla sağ kalan eş, altsoya karşı kanuni denkleştirme yükümlülüğü altında bulunmadığı gibi, karşılıklılık gereğince kanuni denkleştirme alacaklısı da değildir⁴³. Zira kanun koyucu TMK. m. 669/f.2 hükmünde

değildir. Zira TMK. m. 669/f.2 hükmü uyarınca kanuni denkleştirme yükümlülüğü altında bulunan altsoy olup, sağ kalan eş için kanuni denkleştirme yükümlülüğü öngörülmemiştir. Sağ kalan eş, TMK. m. 669/f.1 hükmü kapsamında olup, onun denkleştirmeye yükümlü olması, mirasbırakanın bu yönde bir irade beyanının bulunuyor olmasına bağlıdır.

42 Buna (ikinci görüşe) göre, denkleştirme yükümlülüğünün karşılıklı olması gerektiğinden kasıt şudur: Bir mirasçı, mirasbırakandan aynı nitelikte bir kazandırma elde etmiş olsaydı, diğerine karşı denkleştirme ile yükümlü olacak idiyse, ondan, mirasbırakanın vermiş olduğu kazandırmanın denkleştirilmesini talep edebilecektir. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 119.

43 **Eitel**, 10. Die Rechtsstellung des überlebenden Ehegatten, Art. 626 Nr. 147, 149; **Eren**, s. 347-348; **Kocayusufpaşaoğlu**, İade, s. 121; **Serozan/Engin**, s. 643; **Antalya**, s. 455; **Özguşur**, s. 401; **Günay**, s. 70; **Esat Şener**, *İlmi Açıklama ve Kazai İcraatlarla Mirasta Tenkis İade İstihkak*, 1. bs., Ankara 1995, s. 120. Sağ kalan eşin, TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında altsoya karşı kanuni denkleştirme yükümlülüğü bulunmadığı gibi, altsoya karşı kanuni denkleştirme talebinde de bulunamayacağını savunan **SUNĞURBEY/GİRİTLİOĞLU**'na göre, sağ kalan eşin kanuni denkleştirme alacaklısı olması bakımından Kanun'da boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk da, denkleştirmede eşitlik ve karşılıklılık ilkelerine uygun bir şekilde doldurulmalıdır. Bkz. **İsmet Sungurbey/Necla Giridlioğlu**, “Türk Hukuku'nda Vasiyetnamenin Yorumu Atif ve Yasal Mirasçılarının İade Yükümlülüğü”, *Bülent Davran'a Armağan*, İstanbul 1998, s. 97.

kanuni denkleştirmeyi düzenlerken sadece altsoyu zikretmiş, böylece sağ kalan eşin kanuni denkleştirme rejimi dışında kaldığını ve onun durumunun TMK. m. 669/f.1 hükmündeki iradi denkleştirme rejimi dâhilinde sonuca bağlanması gerektiğini belli etmiştir⁴⁴.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararına⁴⁵ konu olan üçüncü bir görüş, kanuni denkleştirme yükümlülüğü altında bulunmayan sağ kalan eşin, altsoya karşı TMK. m. 669/f.2 hükmünde sayılan karşılıksız kazandırmalar için kanuni denkleştirme talebinde bulunabileceğini ifade etmektedir⁴⁶. Zira sağ kalan eşe daha elverişli bir durum sağlamak isteyen kanun koyucu, altsoyun kanuni denkleştirme yükümlülüğünü düzenlediği halde, sağ kalan eşi bilinçli olarak TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamına almamıştır⁴⁷.

b) Yargıtay'ın Görüşü

Öğretide sıkça zikredilen bir Yargıtay kararında, denkleştirme yükümlülüğünün yalnızca karşılıklı olarak söz konusu olabileceğini savunan (ikinci) görüşü benimser yönde ifadelere yer verilmiştir. Buna göre; eMK. m. 603/f.2 (TMK. m. 669/f.2) hükmü sadece altsoy arasındaki ilişki ve davalarda söz konusu olup, eMK. m. 603/f.1 (TMK. m. 669/f.1) hükmü ise aralarında altsoy bulunmayan mirasçıları kapsamına almaktadır. Eski Medeni Kanun'un m. 603 (TMK. m. 669) hükmünün birinci ve ikinci fıkralarında denkleştirme yükümlülüğü bakımından konulan iki ayrı kuralın doğal sonucu olarak kanun koyucu, eşle altsoyu birbirine karşı alacaklı ve borçlu yapmak istememiştir. Amaç, birbirine böylesine yakın bağlarla bağlı kişileri bir karşılıksız kazandırma yüzünden karşı karşıya getirmemek, kırgınlıklara yol açmamaktır. Şayet saklı payı zedeleme söz konusu olursa zaten tenkis davası açmak hakkı saklıdır. Yani, altsoy ile eş birbirine karşı

44 Kocayusufpaşaoğlu, İade, s. 122.

45 BGE 77 II 228.

46 Christoph Wildisen, *Das Erbrecht des überlebenden Ehegatten*, Arbeiten aus dem Juristischen Seminar der Universität Freiburg Schweiz, 2. Auflage, Freiburg 1999, s. 193-194; Druey, s. 85-86; Dural/Öz, s. 328; İmre/Erman, s. 521; Erman, s. 127; Oğuzman, s. 328 dn. 310; Bayramoğlu, s. 64.

47 İmre/Erman, s. 521; Erman, s. 127.

denkleştirme alacaklısı olmadığı gibi, denkleştirme yükümlüsü de değildir⁴⁸.

c) Konuya İlişkin Görüşümüz

Kanaatimizce yukarıda belirtilen görüşlerden, TMK. m. 669 hükmünün lafzına en uygun olanı üçüncü görüştür. TMK. m. 669/f.1 hükmünde yer alan “birbirlerine karşı” ifadesinden yola çıkarak denkleştirmenin muhakkak karşılıklı olması gerektiği sonucuna varmak yanıtıcı olacaktır. Zira bu ifadeyle, yasal miras payına mahsuben bir kazandırma edinmiş olan tüm yasal mirasçıların, diğer yasal mirasçılara karşı TMK. m. 669/f.1 hükmü çerçevesinde iradi denkleştirmeyle yükümlü oldukları belirtilmek istenmiş, altsoyun yalnızca altsoya karşı kanuni denkleştirmeyle yükümlü olacağı (TMK. m. 669/f.2) kastedilmemiştir. Kanun koyucu, pekâlâ bazı hallerde bir kısım mirasçı ya da mirasçılara, diğerlerine nazaran daha elverişli bir durum sağlayabilir. Sağ kalan eşin, TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında altsoya karşı kanuni denkleştirme talebinde bulunabilmesine karşın, altsoyun sağ kalan eşe karşı denkleştirme talebinde bulunabilmesi için mirasbırakanın bu yöndeki irade beyanına ihtiyaç duyulmasını, sağ kalan eşe tanınan bir ayrıcalık olarak değerlendirmek gerekir. Kanun tarafından böyle bir ayrıcalığın düzenlenmiş olduğunun kabulü, karşılaştırmalı hukukta sağ kalan eşin menfaatlerini genişleten çağdaş eğilimlere de uygun düşer.

Sağ kalan eşin, TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında altsoya karşı kanuni denkleştirme alacaklısı olmasına ilişkin yukarıda zikredilen tartışmalardan bağımsız bir biçimde, altsoy lehine yapılan TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamındaki çeyiz, kuruluş sermayesi, bir malvarlığı devri, borçtan kurtarma niteliğindeki sağlararası karşılıksız kazandırmalar ile ekonomik bağımsızlığın kazanılmasını, devam ettirilmesini veya genişletilmesini, hayatta yerleşilmesini sağlayan diğer benzeri sağlararası karşılıksız kazandırmalar, mirasbırakanın iradesiyle denkleştirmeye tâbi tutulabilir ve böylelikle sağ kalan eşin (iradi olarak) altsoya karşı denkleştirme alacaklısı olması sağlanabilir⁴⁹. Yine, TMK. m. 669/f.2’de belirtilen nitelikleri taşımayan ancak altsoya yasal miras

⁴⁸ Bkz. Yarg. 2. HD. 3.4.1980 T., E. 1980/1214, K. 1980/2923, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 1.2.2017). Aynı yönde, bkz. **Günay**, s. 70.

⁴⁹ Aynı yönde, bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 452.

payına mahsuben yapılan sağlararası karşılıksız kazandırmaların da iradi denkleştirme rejimi (TMK. m. 669/f.1) çerçevesinde sağ kalan eş tarafından terekeye iadesinin istenebileceğini ifade etmek mümkündür⁵⁰. Kaldı ki, bu ihtimalde sağ kalan eşin de altsoya karşı iradi denkleştirme yükümlülüğü bulunduğundan, tarafların denkleştirme yükümlülüğü karşılıklıdır (TMK. m. 669/f.1).

d) Öğretideki Görüşlerin Pratik Sonuçları

Altsoyla birlikte mirasçı olan sağ kalan eşin, TMK. m. 669/f.2 hükmüne dayanarak kanuni denkleştirme alacaklısı olmasına rağmen, altsoya karşı kanuni denkleştirme yükümlülüğü altında bulunmaması, tarafların terekeden elde edeceği menfaati belirlemede oldukça önemli bir rol oynar. Söz gelimi, mirasbırakan (M) öldüğünde, hayatta olan yakınları eşi (E) ile iki çocuğu (Ç₁) ve (Ç₂) olsun. Mirasbırakanın sağlığında oğlu (Ç₁) ve eşi (E) lehine TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamına giren; örneğin, kuruluş sermayesi olarak 20.000'er TL karşılıksız kazandırmada bulunduğunu ve terekenin 80.000 TL olduğunu kabul edelim. Sağ kalan eş, altsoydan kanuni denkleştirme yükümlülüğünün ifasını talep edebiliyorsa, kendisinin de TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında kanuni denkleştirmeyle yükümlü olması gerektiğini ifade eden ilk görüş kabul edilirse, verilen örnekte gerek sağ kalan eş (E) lehine olan 20.000 TL kuruluş sermayesi, gerekse (Ç₁) lehine olan 20.000 TL kuruluş sermayesi terekeye dâhil edilecek ve 80.000 TL + 20.000 TL + 20.000 TL olmak üzere 120.000 TL üzerinden sağ kalan eş (E), toplamda yalnızca yasal miras payı olan (120.000 TL x 1/4) 30.000 TL'ye kavuşacaktır. Altsoy ise geriye kalan 90.000 TL'yi eşit olarak paylaşacaktır.

Denkleştirme yükümlülüğünün ancak karşılıklı olarak söz konusu olabileceğini ve dolayısıyla sağ kalan eşin, altsoya karşı kanuni denkleştirme alacaklısı olamayacağını savunan ikinci görüş kabul edilirse, aynı örnekte sağ kalan eş (E) denkleştirme alacaklısı olamayacağından, 80.000 TL tutarındaki terekeden yasal miras payı olan (80.000 TL x 1/4) 20.000 TL'yi ve mirasbırakandan kuruluş sermayesi olarak sağlığında elde ettiği 20.000 TL karşılıksız kazandırmayı muhafaza ederek, toplamda 40.000 TL edinecektir. Altsoy arasında kanuni denkleştirmenin önünde bir engel bulunmadığından, sağ kalan eş

⁵⁰ Bu yönde, bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 472; **Gençcan**, s. 1396.

(E)'nin yasal miras payı olan 20.000 TL terekeden çıkarıldıktan sonra (80.000 TL – 20.000 TL) geriye kalan 60.000 TL'ye, 20.000 TL tutarındaki (Ç₁) lehine kuruluş sermayesi eklenerek, 80.000 TL (Ç₁) ve (Ç₂) arasında eşit olarak paylaşılacaktır.

Bizim de katıldığımız üçüncü görüş kabul edildiği takdirde ise, altsoya yapılan karşılıksız kazandırma kanuni denkleştirmeye tâbi olacak ve (80.000 TL + 20.000 TL) 100.000 TL üzerinden sağ kalan eş (E), 1/4 oranındaki yasal miras payı olan 25.000 TL'yi elde edecektir. Bununla birlikte, sağ kalan eş (E)'ye verilen 20.000 TL tutarındaki kuruluş sermayesi kanuni denkleştirmeye tâbi olmadığından terekeye iade edilmeyecek ve (E) 20.000 TL'yi de muhafaza ederek, toplamda (20.000 TL kuruluş sermayesi + 25.000 TL yasal miras payı) 45.000 TL'ye sahip olabilecektir. Terekeden geriye kalan (100.000 TL – 25.000 TL (E)'nin yasal miras payı) 75.000 TL ise (Ç₁) ve (Ç₂) arasında eşit olarak paylaşılacaktır⁵¹.

Mirasta denkleştirme ile tenkis ilişkisi açısından yukarıda yer verilen tartışmalara ilişkin pratik bir hususa değinmek gerekir. Sağ kalan eş aynı zamanda saklı paylı bir mirasçıdır ve onun altsoyla birlikte mirasçılığında söz konusu olan 1/4 oranındaki yasal miras payının tamamı onun saklı payını teşkil eder (TMK. m. 506/f.1, b.4). Sağ kalan eşin, altsoya karşı kanuni denkleştirme alacaklısı olmadığı kabulü varsayımında, altsoya yapılan bu kazandırmanın TMK. m. 565/f.1, b.1 hükmü kapsamında tenkise tâbi olacağı şüphesizdir. Saklı paylar ve mirasbırakanın tasarruf özgürlüğü miktarını hesaplayabilmek için tenkise tâbi bu kazandırmanın net terekeye eklenmesi (yukarıda verilen örnekte 80.000 TL + 20.000 TL) ve bu şekilde ortaya çıkan tenkise esas tereke (100.000 TL) üzerinden sağ kalan eşin, altsoya karşı kanuni denkleştirme alacaklısı olsaydı elde edeceği tutarı (80.000 TL + 20.000 TL altsoya verilen kuruluş sermayesi = 100.000 TL x 1/4 = 25.000 TL sağ kalan eşin yasal miras payı, bkz. üçüncü görüş), tenkis hükümlerinden yararlanarak (80.000 TL + 20.000 TL altsoya verilen tenkise tâbi kuruluş

⁵¹ Verilen örnek ve farklı görüşler esas alınarak varılan sonuçlar için, bkz. **Turan Başara**, s. 201. Söz konusu örneklerde, sağ kalan eş lehine yapılan kazandırmanın tenkise esas terekenin hesaplanmasında eklenecek değerler arasında bulunmadığı varsayılmıştır.

sermayesi = 100.000 TL x 1/4 = 25.000 TL sağ kalan eşin saklı payı) terekeden elde etmesi yine mümkündür⁵².

e) Evlilik İlişkinin Kurulduğu Tarihin Denkleştirmeye Etkisi

Sağ kalan eşin, evlilik birliği kurulmadan önce, mirasbırakanın önceki evliliğinden ya da evlilik dışı ilişkisinden doğan altsoyuna yapmış olduğu sağlararası karşılıksız kazandırmalar için, kazandırma lehtarını altsoya karşı denkleştirme isteminde bulunup bulunamayacağı kayda değer bir meseledir. Öğretide savunulan fikre göre, böyle bir durumda mirasbırakan ile sağ kalan eş arasındaki evlilik tarihi dikkate alınmalı ve bu tarihten önce altsoya yapılan karşılıksız kazandırmalar için, sağ kalan eşin denkleştirme talebinde bulunamayacağı kabul edilmelidir⁵³.

Kanaatimizce, nasıl ki sağ kalan eş ile mirasbırakan arasındaki evlilik birliği devam ederken altsoya yapılan karşılıksız kazandırmalar için sağ kalan eşin denkleştirme talebinde bulunabileceği yadrganmıyorsa, evlilik birliği kurulmadan önce altsoy lehine gerçekleşen karşılıksız kazandırmalar için de sağ kalan eşin denkleştirme talebinde bulunabileceğini kabul etmek gerekir. Zira denkleştirme alacaklısı olabilmek için yasal mirasçı olmak gerektiği göz önünde bulundurulursa, esas olanın, mirasbırakanın ölümü anında evlilik birliğinin mevcudiyeti ve sağ kalan eşin buna bağlı olarak yasal mirasçılık sıfatını taşıması olduğu anlaşılacaktır. Yine bu yorumun, TMK. m. 669 hükmünün lafzına daha uygun düşeceğini ifade etmek de mümkündür. Aksi halde, yalnızca sağ kalan eşin altsoya karşı denkleştirme alacaklısı olabilmesi bakımından mirasbırakan ile arasındaki evlilik birliğinin kurulduğu tarih değil; altsoyun birbirine karşı denkleştirme alacaklısı olması açısından bir altsoya yapılan karşılıksız kazandırma tarihi ile diğer altsoyun doğum tarihleri değerlendirme konusu yapılabilecektir.

C. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Yaptığı Karşılıksız Kazandırmalar ile Mirasta Denkleştirme İlişkisi

Türk Medeni Kanunu'nun m. 229/f.1, b.1 hükmü uyarınca, “*eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin*

⁵² Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 452-453; Turan Başara, s. 201-202.

⁵³ Eitel, Art. 626 Nr. 153; Turan Başara, s. 200.

rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar”, artık değer hesabında edinilmiş mallara eklenecek değerler arasında bulunmaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, eklenecek bir değer olarak kabul edilen TMK. m. 229/f.1, b.1 hükmü kapsamındaki bir karşılıksız kazandırmanın, aynı zamanda mirasın paylaşılması aşamasında denkleştirme yükümlülüğü doğuran TMK. m. 669 vd. hükümlerine tâbi bir sağlararası karşılıksız kazandırma olması mümkündür. Böyle bir halde, öncelikle eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi gündeme geleceğinden, mirasbırakanın TMK. m. 229/f.1, b.1 hükmü kapsamında yapmış olduğu sağlararası karşılıksız kazandırma, edinilmiş mallara eklenir ve aksi kararlaştırılmamışsa sağ kalan eş, hesaplanan artık değerın yarısı üzerinde hak sahibi olur. Bu işlem tamamlandıktan sonra, anılan karşılıksız kazandırmanın net terekeye eklenmesi suretiyle elde edilen paylaşmaya esas terekenin tasfiyesi ile sağ kalan eş ve diğer mirasçılar, yasal miras paylarını ayrıca elde ederler.

Örneğın, mirasbırakan (M) öldüğünde hayatta olan yakınları eşi (E) ile oğulları (Ç₁) ve (Ç₂) olsun. (M) öldüğünde, edinilmiş malların toplam değeri 70.000 TL olup, ölümünden altı ay önce (M), eşi (E)’nin rızası bulunmaksızın oğlu (Ç₂)’ye 10.000 TL kuruluş sermayesi vermiştir. Bu durumda (Ç₂)’ye yapılan TMK. m. 229/f.1, b.1 hükmü kapsamındaki karşılıksız kazandırma, öncelikle eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi bağlamında edinilmiş mallar arasına eklenir (70.000 TL + 10.000 TL) ve aksi kararlaştırılmamışsa artık değerın yarısı olan (80.000 TL x 1/2) 40.000 TL üzerinde sağ kalan eş (E)’nin mal rejiminin tasfiyesinden doğan katılma alacağı söz konusu olur. (E)’nin katılma alacağının (40.000 TL), mirasbırakanın terekesinden çıkarılması suretiyle de (70.000 TL – 40.000 TL) net tereke 30.000 TL olarak hesaplanır. (Ç₂)’ye verilen 10.000 TL tutarındaki kuruluş sermayesi, TMK. m. 669/f.2 hükmü uyarınca aynı zamanda mirasta denkleştirmeye tâbi sağlararası karşılıksız bir kazandırma niteliğinde olduğundan, bu kazandırma net terekeye eklenir (30.000 TL + 10.000 TL) ve 40.000 TL olarak bulunan paylaşmaya esas tereke üzerinden sağ kalan eş (E) yasal miras payı olan (40.000 TL x 1/4) 10.000 TL’yi ayrıca elde eder. Terekeden geriye kalan 30.000 TL ise altsoy (Ç₁) ve (Ç₂) arasında 15.000’er TL olmak üzere eşit olarak paylaşılır⁵⁴. Sonuç olarak sağ kalan eş (E), verilen örnekte 40.000

⁵⁴ Aynı yöndeki açıklamalar ve örnek için, bkz. **Turan Başara**, s. 214-216.

TL katılma alacağı ve 10.000 TL yasal miras payı olmak üzere toplamda 50.000 TL elde edebilir.

IV. MİRASTA DENKLEŞTİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İFASI

Denkleştirmeyi talep hakkı, denkleştirme yükümlülüğünün karşılığıdır. Bu halde, mirasbırakanın sağlararası karşılıksız bir kazandırması nedeniyle denkleştirme alacaklısı olan sağ kalan eş, denkleştirmenin ifasını talep hakkına sahiptir. Aynı şekilde, kazandırma kendisi lehine gerçekleşmişse, bu defa denkleştirme yükümlülüğü altındadır⁵⁵. Denkleştirme kurumu, mirasın paylaşılmasına ilişkin bir hak tanıdığından, denkleştirme talebinin en geç mirasın paylaşılmasının sonuna kadar ileri sürülmesi gerekir⁵⁶.

Denkleştirme yükümlüsünün kendiliğinden ifada bulunması durumunda sorun yoktur. Bununla birlikte, denkleştirme yükümlüsünün ifadan kaçınması veya taraflar arasında denkleştirme yükümlülüğünün mevcudiyeti ya da miktarı konusunda uyuşmazlık bulunması gibi hallerde dava yoluna başvurulması gerekir. Denkleştirmeye ilişkin TMK. m. 669 ilâ m. 675 hükümleri arasında denkleştirme davasından söz edilmemiştir⁵⁷. Ne var ki, denkleştirme yükümlülüğünün mevcut olup olmadığı ve mevcutsa miktarını belirlemeye yönelik olarak bir “*tespit davası*”⁵⁸, denkleştirme yükümlüsünü ifaya zorlamak içinse bir tür paylaşırma davası şeklinde “*eda davası*” açılabileceği kabul edilmektedir⁵⁹.

Türk Medeni Kanunu’nun m. 671/f.1 hükmü uyarınca, “*geri vermekle yükümlü olan mirasçı, dilerse aldığı aynen geri verir; dilerse payından fazla olsa bile değerini miras payına mahsup ettirir.*” Bu cümleden olarak, denkleştirme konusu kazandırmanın paradan başka bir

⁵⁵ İmre/Erman, s. 528; Turan Başara, s. 212; İnan/Ertas/Albaş, s. 565.

⁵⁶ Turan Başara, s. 212; Öztan, s. 516; Bayramoğlu, s. 116-117.

⁵⁷ Dural/Öz, s. 343; Bayramoğlu, s. 115.

⁵⁸ Eitel, Vorbem., Art. 626 Nr. 33; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 484; Dural/Öz, s. 343; Öztan, s. 517; Antalya, s. 459; Oğuzman, s. 328 dn. 307; Bayramoğlu, s. 115; Turan Başara, s. 217.

⁵⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 484; Dural/Öz, s. 343; Turan Başara, s. 218; Öztan, s. 516; Bayramoğlu, s. 115.

şey, taşınır ya da taşınmaz olması halinde, denkleştirme yükümlüsü⁶⁰ mirasçıya ifa için bir seçimlik hak tanınmıştır. Buna göre, denkleştirme yükümlüsü, “*aynen denkleştirme*” olarak adlandırılan, kazandırma konusunun miras ortaklığına aynen iadesini tercih edebileceği gibi; kazandırma konusunu kendisinde muhafaza edip miras ortaklığına iade etmeyerek, “*mahsuben denkleştirme*” olarak ifade edilen kazandırma konusunun değerinin miras payına mahsup edilmesi suretiyle denkleştirmenin gerçekleşmesini sağlayabilir⁶¹. Ancak, TMK. m. 671/f.2 hükmü uyarınca mirasbırakan, denkleştirmenin aynen yahut mahsuben gerçekleştirilmesini öngörmüş olabilir. Bu takdirde mirasçılar, kural olarak mirasbırakanın belirlemiş olduğu denkleştirme şekline uymakla yükümlü olsalar da, tüm mirasçıların oybirliği ile mirasbırakanın öngördüğü denkleştirme usulünün terk edilmesi de mümkündür⁶². Denkleştirme, kazandırmanın denkleştirme anındaki değerine göre yapılır. Yarar ve zarar ile gelir ve giderler hakkında mirasçılar arasında sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır⁶³ (TMK. m. 673).

V. SONUÇ

Yasal mirasçılar, mirasbırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlararası karşılıksız kazandırmaları, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlüdürler (TMK. m. 669/f.1). Mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir (TMK. m. 669/f.2). Buna göre, sağ kalan eşin denkleştirme

⁶⁰ Seçimlik hakkın, denkleştirme yükümlüsü davalıya ait olduğuna ilişkin olarak, bkz. Yarg. 2. HD. 17.12.2009 T., E. 2009/14753, K. 2009/21912, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

⁶¹ **Eitel**, Art. 628 Nr. 4; **Fankhauser**, Art. 628 Nr. 1; **Liatowitsch/Lutz Sciamanna**, Art. 628 Nr. 1; **Breitschmid/Eitel/Fankhauser/Geiser/Rumo-Jungo**, s. 159; **Ayan**, s. 320; **Turan Başara**, s. 221; **Dural/Öz**, s. 344; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 572; **İmre/Erman**, s. 531; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 482; **Antalya**, s. 459; **Özğür**, s. 411; **Günay**, s. 118; **Bayramoğlu**, s. 126 vd.

⁶² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 483; **İmre/Erman**, s. 531; **Turan Başara**, s. 223; **Bayramoğlu**, s. 129.

⁶³ **Dural/Öz**, s. 344; **Bayramoğlu**, s. 136, 138. Bkz. Yarg. 2. HD. 9.10.2007 T., E. 2006/18009, K. 2007/13692, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (E. T. 2.2.2017).

yükümlüsü olması, elde ettiği karşılıksız kazandırmanın miras payına mahsuben yapıldığının mirasbırakan tarafından beyan edilmiş olmasına bağlıdır. Zira sağ kalan eş için kanuni denkleştirme yükümlülüğü söz konusu olmayıp, onun açısından yalnızca iradi denkleştirme yükümlülüğü öngörülmüştür.

Sağ kalan eşin, ikinci ya da üçüncü zümre mirasçıları ile birlikte mirasçı olması halinde, TMK. m. 669/f.1 hükmü kapsamında iradi denkleştirme alacaklısı olabileceği tereddütsüz kabul edilmektedir. Zira gerek sağ kalan eş, gerekse ikinci ve üçüncü zümre mirasçıları için kanuni bir denkleştirme yükümlülüğü öngörülmediğinden, tarafların denkleştirme yükümlülüğü karşılıklı olarak mirasbırakanın iradesine bağlanmıştır. Buna karşın mirasbırakanın altsoyu, TMK. m. 669/f.2 hükmünde anılan sağlararası karşılıksız kazandırmalar bakımından kanuni denkleştirme yükümlülüğü altındadır. Sağ kalan eşin ise, altsoya karşı böyle bir (kanuni) denkleştirme yükümlülüğü mevcut değildir. Savunduğumuz görüşe göre, sağ kalan eşe daha elverişli bir durum sağlamak isteyen kanun koyucunun, altsoyu kanuni denkleştirme yükümlüsü olarak öngörüp, sağ kalan eşin TMK. m. 669/f.2 hükmü kapsamında kanuni denkleştirmeye yükümlü tutmaması bilinçli bir tercihin sonucudur. Dolayısıyla altsoyun sağ kalan eşe karşı denkleştirme alacaklısı olabilmesi için mirasbırakanın bu yönde bir irade beyanına ihtiyaç duyulmasına rağmen, sağ kalan eş, altsoya karşı TMK. m. 669/f.2 hükmünde anılan karşılıksız kazandırmalar bakımından kanuni denkleştirme alacaklısı olabilmelidir.

Sağ kalan eşin, mirasbırakanın altsoyuna karşı kanuni denkleştirme talebinde bulunabilmesi, altsoy lehine karşılıksız kazandırmanın yapıldığı tarihte mirasbırakanla arasında evlilik birliğinin mevcut olması koşuluna bağlı değildir. Denkleştirme talebinde bulunabilmek için yasal mirasçı olmak gerektiğine göre, esas olan mirasbırakanın öldüğü tarihte eş ile mirasbırakan arasında bir evlilik ilişkisinin bulunup bulunmadığıdır.

KAYNAKÇA

- ANTALYA, O. Gökhan;** *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2015.
- AYAN, Mehmet;** *Miras Hukuku*, 8. bs., Konya 2015.
- AYDIN ÜNVER, Tülay;** “Miras Bırakanın Yasa Gereği Denkleştirmeye Tabi Olan Kazandırmaları”, *Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan*, İstanbul 2011, s. 111-146.
- BAYGIN, Cem;** “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, *EÜHFD*, C. XII, S. 3-4, Y. 2008, s. 137-179.
- BAYRAMOĞLU, Necati Şükrü;** *Türk Miras Hukukunda Denkleştirme*, (Danışman: Prof. Dr. Hasan Ayrancı), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.
- BREITSCHMID, Peter/EITEL, Paul/FANKHAUSER, Roland/GEISER, Thomas/RUMO-JUNGO, Alexandra;** *Erbrecht*, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf 2012.
- BROX, Hans/WALKER, Wolf-Dietrich;** *Erbrecht*, 26. Auflage, München 2014.
- DRUEY, Jean Nicolas;** *Grundriss des Erbrechts*, 5. Auflage, Bern 2002.
- DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut;** *Miras Hukuku*, 8. bs., İstanbul 2015.
- EITEL, Paul;** *Berner Kommentar Band/Nr. III/2/3*, Die Ausgleichung, Art. 626-632 ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Der Erbgang (Hrsg. Heinz Hausheer), Bern 2004.
- EREN, Fikret;** “Mirasta İade”, *AD*, Y. 54, S. 3-4, Mart-Nisan 1963, s. 340-358.
- ERMAN, Hasan;** *Sağ Kalan Eşin Miras Hakkı*, 1. bs., İstanbul 1986.
- FANKHAUSER, Roland;** *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht*, Erbrecht Art. 457-640 ZGB (Hrsg. Peter Breitschmid/Alexandra Rumojungo), 2. Auflage, 2012.
- GENÇCAN, Ömer Uğur;** *Miras Hukuku*, 3. bs., Ankara 2016.
- GÖNENSAY, Samim/BİRSEN, Kemaleddin;** *Miras Hukuku*, İstanbul 1956.

GÜNAY, Erhan; *Mirasta Denkleştirme (İade) Davası ile Miras Sebebiyle İstihkak Davası*, 1. bs., Ankara 2015.

HATEMİ, Hüseyin; *Miras Hukuku*, 5. bs., İstanbul 2014.

İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan; *Miras Hukuku*, 11. bs., İstanbul 2015.

İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, Şeref/ALBAŞ, Hakan; *Miras Hukuku*, 9. bs., Ankara 2015.

KILIÇOĞLU, Ahmet M.; *Miras Hukuku*, 5. bs., Ankara 2013.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip; *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 1987 (Miras).

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip; “Mirasta İade (=Denkleştirme) İle İlgili Meseleler”, *Medeni Kanun’un 50. Yılı*, Ankara 1977, s. 117-138 (Denkleştirme).

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip; *Mirasta İade Mefhumu ve Murisin İadeye Tabi Kazandırmaları*, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1960 (İade).

LIATOWITSCH, Manuel/LUTZ SCIAMANNA, Louise; *Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch)*, ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, (Hrsg. Jolanta Kren Kostkiewicz/Peter Nobel/Ivo Schwander/Stephan Wolf), 2. Auflage, 2011.

OĞUZMAN, M. Kemal; *Miras Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1995.

ÖZTAN, Bilge; *Miras Hukuku*, 6. bs., Ankara 2014.

ÖZUĞUR, Ali İhsan; *Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları*, 5. bs., Ankara 2015.

ROSSEL, Virgile/MENTHA, Fritz Henri; *Manuel du droit civil suisse*, Tome II, Lausanne/Geneve 1922.

SEROZAN, Rona/ENGİN, Baki İlkay; *Miras Hukuku*, 4. bs., Ankara 2014.

SUNGURBEY, İsmet/GİRİTLİOĞLU, Necla; “Türk Hukukunda Vasiyetnamenin Yorumu Atif ve Yasal Mirasçıların İade Yükümlülüğü”, *Bülent Davran’a Armağan*, İstanbul 1998, s. 89-101.

ŞENER, Esat; *İlmi Açıklama ve Kazai İçtihatlarla Mirasta Tenkis İade İstihkak*, 1. bs., Ankara 1995.

TURAN BAŞARA, Gamze; *Miras Hukukunda Denkleştirme*, 1. bs., Ankara 2013.

TURANBOY, K. Nuri; *Miras Birakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Hukuki İşlemleri*, Ankara 2010.

WEIDLICH, Dietmar; *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch Beck'sche Kurz-Kommentare Band 7*, 74. Auflage, München 2015.

WEIMAR, Peter; "Zehn Thesen zur erbrechtlichen Ausgleichung", *Festgabe der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität Freiburg für Bernhard Schnyder zum 65. Geburtstag*, Freiburg 1995, s. 833-857.

WILDISEN, Christoph; *Das Erbrecht des überlebenden Ehegatten*, Arbeiten aus dem Juristischen Seminar der Universität Freiburg Schweiz, 2. Auflage, Freiburg 1999.

ZIMMERMANN, Reinhard; *Intestate Succession in Germany*, Kenneth G C Reid/Marius J De Waal/Reinhard Zimmermann (eds.), *Comparative Succession Law Intestate Succession (181-223)*, 1. ed., New York 2015.